

УДК 631.467.2:502.4(477.51)

Жиліна Т. М., Шевченко В. Л.

**МОНІТОРИНГ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ
ЧЕРНІГІВСЬКОГО ПОЛІССЯ ЗА ПОКАЗНИКАМИ СТРУКТУРИ
ТА ВИДОВОГО СКЛАДУ НЕМАТОДОКОМПЛЕКСІВ РІЗНИХ
ТИПІВ ЛІСУ**

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка,
м.Чернігів, Україна
e-mail: valeosh@rambler.ru

Ключові слова: ґрунтові нематоди, листяні ліси, хвойні ліси, таксономічне багатство, видовий склад, еко-трофічна група

Функції наземних екосистем в значній мірі залежать від зміни показників якісного стану ґрунту. При проведенні екологічної оцінки стану ґрунтів використовують різні в систематичному плані групи ґрунтових тварин, зокрема нематод. Останні дослідження свідчать, що зміни складу нематодофауни, чисельності окремих таксонів інформують про характер процесів, які відбуваються в ґрунтах [3,4,5].

Вивчення структури нематодокомплексу ґрунтів різних типів лісу, еко-трофічного групування нематод в непорушених біоценозах, якими виступають природно-заповідні території, є актуальним, оскільки отримані дані можуть бути використані як еталон стану норми для проведення екологічної та моніторингової оцінок стану біогеоценозів та рівня впливу на них антропогенного навантаження. Мета дослідження: з'ясувати особливості нематодокомплексів ґрунтів різних типів лісу природно-заповідних територій Чернігівського Полісся.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

На природно-заповідних територіях місцевого значення в лісових екосистемах маршрутним методом проведені еколого-фауністичні дослідження нематод ґрунту лісових екосистем (табл. 1).

Відбір ґрунтових зразків проводили в 10 місцях однієї ділянки на глибині до 20 см, з яких склали один середній зразок. В лабораторних умовах з ґрунтових зразків лійковим методом Бермана виділяли нематод, здатних до міграції [2]. Експозиція виділення – 48 години. Нематод в пробірках фіксували ТАФ-ом.

З фіксованих нематод готували тимчасові водно-гліцеринові препарати за методикою Є.С. Кір'янової (1969). Визначення видового складу нематод проводили за допомогою біологічного мікроскопу Delta Optical Genetic Pro.

Подібність видового складу (Індекс Жаккарда) визначали за формулою:

$$I = \frac{i}{a + b - i}$$

де *i* - кількість спільних видів, *a* - кількість видів в хвойних лісах, *b* - кількість видів в листяних лісах.

Таблиця 1.

Перелік природно-заповідних територій Чернігівського Полісся, де проводилося вивчення нематодофауни

Назва (категорія)	Угрупування	Флористичний склад трав'янистого ярусу
Петрове (Гідрологічний заказник)	Осиково-конвалієвий ліс (Т1)	<i>Convallaria majalis, Urtica dioica, Betonica officinalis, Peucedanum oreoselinum, Lysimachia vulgaris, L. nummularia, Veronica chamaedrys, V. officinalis, Majanthemum bifolium, Polygonum hydropiper, Solidago virgaurea, Clinopodium vulgare, Galium verum, Aethusa cynapium.</i>
	Дубово-ліщиновий ліс (Т2)	<i>Convallaria majalis, Majanthemum bifolium, Paris quadrifolia, Geranium robertianum, Geum urbanum, Athyrium filix-femina, Urtica dioica, Dryopteris filix-mas, Clinopodium vulgare.</i>
Бігацький ліс (Лісовий заказник)	Сосновий ліс злаковий зелено-моховий (Т3)	<i>Nardus stricta, Hieracium pilosella, Calamagrostis epigeios, Rumex acetosella, Agrostis tenuis, Menyanthes trifoliata, Comarus palustre, Galium verum, Poa nemoralis, Equisetum fluviatile, Chelidonium majus, Pleurozium schreberi.</i>
Тупичівська дача-1 (Ботанічний заказник)	Сосновий зелено-моховий ліс (Т4)	<i>Convallaria majalis, Calamagrostis epigeios, Poligonatum multiflorum, Driopteris austriaca, Driopteris carthusiana, Pleurozium schreberi, Dicranum, Ptilium.</i>
Гніздищанська дача (Заповідне урочище)	Грабовий ліс розріджений (Т5)	<i>Asarum europaeum, Aegopodium podagraria, Stellaria holostea, Viola myrabilis</i>
	Ялиново-дубово-сосновий ліс чорницевий (Т6)	<i>Vaccinium myrtillus, Pteridium aquilinum, Dryopteris carthusiana, Convallaria majalis</i>
Городнянський (Парк-пам'ятка садово паркового мистецтва)	Березовий ліс (Т7)	<i>Agrostis capillaris, Calamagrostis epigeios, Dryopteris filix - mas, Pteridium aquilinum, Majanthemum bifolium, Taraxacum officinale, Trifolium alpestre.</i>

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Всього в ґрунті лісів природно-заповідних територій Чернігівського Полісся виявлено 48 видів нематод, які належать до 7 рядів, 23 родин та 40 родів. Кількість видів, виявлених в різних типах лісу, нерівнозначна. Так, в листяних лісах зареєстровано більше видів ґрунтових нематод (46 видів),

ніж у хвойних (30 видів). Слід зазначити, що кількість видів, виявлена в ґрунті різних природно-заповідних територій певного типу лісу значно коливається. А саме, в листяних лісах найбільша кількість видів зареєстрована в грабовому лісі розрідженому (Гніздищанська дача) – 30 видів, а найменша – 15 видів в осиково-конвалієвому лісі (Петрове). Тоді як в хвойних лісах найбільша кількість видів виявлена в сосновому лісі злаково-зеленомоховому (Бігацький ліс) – 23 види, а найменша – 9 видів в сосновому зеленомоховому лісі (Тупичівська дача-1).

За кількістю особин, виявлених в 100г ґрунту, обстежені природно-заповідні території також значно різняться. Так, в ґрунті листяних лісів була виявлена в 2,4 рази більша чисельність нематод, ніж в ґрунті хвойних лісів і становила для листяних лісів в середньому 1587 особин/100г ґрунту, а для хвойних лісів – 673 особин/100г ґрунту. По окремих досліджених територіях цей показник коливався в листяних лісах від 938 особин/100г ґрунту в березовому лісі (Городнянський) до 3345 особин/100г ґрунту в осиково-конвалієвому лісі (Петрове), а в хвойних лісах від 185 особин/100г ґрунту в сосновому зеленомоховому лісі (Тупичівська дача-1) до 1059 особин/100г ґрунту в сосновому лісі злаково-зеленомоховому (Бігацький ліс).

Отже, листяні ліси характеризуються як найбільш різноякісним видовим складом нематод, так і їх найбільшою чисельністю, у порівнянні з хвойними лісами, що можна пояснити більш багатим флористичним складом листяних лісів. Це підтверджує думку Соловйової Г.І. (1986) відносно того, що більш різноманітний рослинний покрив сприяє якісному та кількісному збагаченню фауни нематод.

Нематоди виявлені в ґрунті лісів природно-заповідних територій Чернігівського Полісся належать до семи рядів: Monhisterida, Plectida, Enoplida, Dorylaimida, Rhabditida, Tylenchida, Mononchida. В ґрунті листяних лісів були зареєстровані представники всіх перерахованих рядів, в той час як в хвойних лісах були відмічені представники лише чотирьох рядів: Plectida, Dorylaimida, Rhabditida, Tylenchida (Рис. 1)

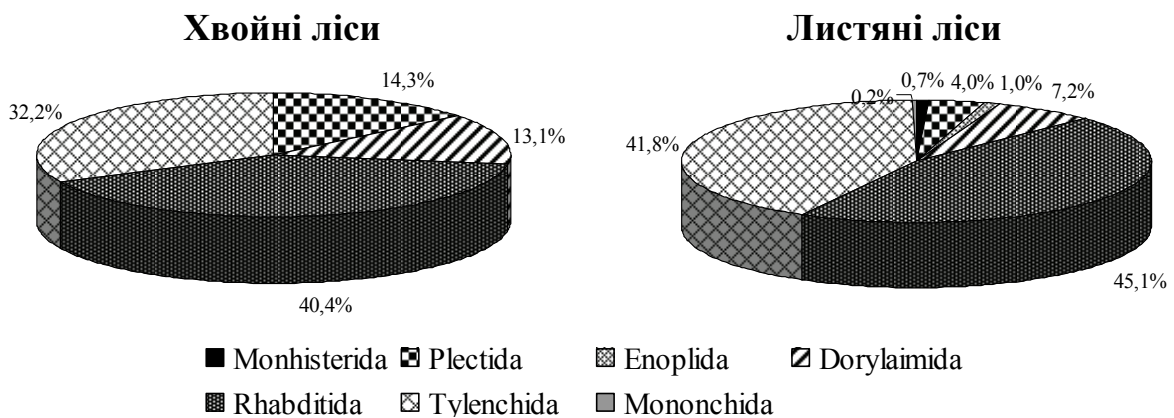

Рис. 1. Таксономічна структура комплексу ґрунтових нематод різних типів лісу Чернігівського Полісся

В обох типах лісу переважаючими рядами як за чисельністю, так і за кількістю видів є Rhabditida та Tylenchida, які в листяних лісах складають 45,1% та 41,8%, а в хвойних лісах – 40,4% та 32,2% відповідно. Значно поступаються їм Dorylaimida та Plectida, частка участі яких в таксономічній структурі комплексу фітонематод листяних лісах менша (7,2% та 4,0% відповідно), ніж в хвойних лісах (13,1% та 14,3% відповідно). Ряди Mononchida, Monhisterida та Enohlida, виявлені лише в ґрунті листяних лісів, де їх частка участі становить від 0,2 до 1,0%.

Ряд Tylenchida в листяних лісах представлений 17 видами з 8 родин, а в хвойних лісах – 11 видами з 5 родин (табл. 2).

Таблиця 2.

Співвідношення кількості видів та чисельності нематод ґрунту різних типів лісу Чернігівського Полісся

Родина	Хвойні ліси			Листяні ліси		
	Кількість видів, шт.	Чисельність		Кількість видів, шт.	Чисельність	
		Особин / 100г ґрунту	Частка участі, %		Особин / 100г ґрунту	Частка участі, %
Ряд Monhisterida						
Monchysteridae	0	0	0	1	11	0,7
Ряд Plectida						
Plectidae	4	96	14,3	6	64	4,0
Ряд Enohlida						
Onchulidae	0	0	0	1	16	1,0
Ряд Dorylaimida						
Aporcelaimidae	1	7	1,0	1	41	2,6
Alaimidae	1	5	0,8	1	2	0,1
Nordiidae	0	0	0	1	20	1,3
Dorylaimidae	0	0	0	1	3	0,2
Qudsianematidae	1	15	2,2	1	5	0,3
Tylencholaimidae	1	61	9,1	1	14	0,9
Diphtherophoridae	0	0	0	1	29	1,8
Ряд Rhabditida						
Cephalobidae	6	177	26,3	7	505	31,9
Panagrolaimidae	1	10	1,5	1	3	0,2
Rhabditidae	3	83	12,3	5	207	13,1
Teratocephalidae	1	2	0,3	0	0	0
Ряд Tylenchida						
Aphelenchidae	0	0	0	1	2	0,1
Aphelenchoididae	2	49	7,2	3	52	3,3
Tylenchidae	6	111	16,5	8	350	22,0
Hoplolaimidae	1	16	2,4	1	1	0,1
Allantonematidae	0	0	0	1	7	0,5
Neotylenchidae	1	38	5,6	1	68	4,3
Paratylenchidae	1	3	0,5	1	178	11,3
Pratylenchidae	0	0	0	1	6	0,3
Ряд Mononchida						
Mylonchulidae	0	0	0	1	3	0,2
Разом	30	673	100	46	1587	100

В межах ряду тиленхіди, в обох типах лісу переважають представники родини Tylenchidae, які в листяних лісах складають 22,0% від загальної чисельності, а в хвойних – 16,5%. На другому місці, серед тиленхид, в листяних лісах стоять представники родини Paratylenchidae (11,3%), а в хвойних лісах - Aphelenchoididae (7,2%).

Ряд Rhabditida нараховує в листяних лісах 13 видів з 3 родин, а в хвойних лісах – 11 видів з 4 родин. Серед рабдитид найбільш чисельними родинами є Cephalobidae та Rhabditidae, частка участі яких в складі фауни обох типів лісу майже однакова і складає в листяних лісах 31,9% та 13,1%, а в хвойних лісах – 26,3% та 12,3% відповідно.

Ряди Dorylaimida та Plectida представлені в листяних лісах 7 та 6 видами відповідно, а в хвойних лісах в кожному з цих рядів зареєстровано по 4 види. Серед ряду дорилайміди в листяних лісах переважає родина Aporcelaimidae (2,6%), а в хвойних лісах родина Tylencholaimidae (9,1%). Ряд плектиди в обох типах лісу представлений лише однією родиною Plectidae, яка в листяних лісах складає 4,0%, а в хвойних лісах – 14,3%.

Показник таксономічного багатства (сума таксонів угруповання, що мешкає на даній території) листяних лісів в 1,5 рази вищий, ніж у хвойних і дорівнює в листяних лісах 113, а в хвойних - 74, що вказує на більше видове різноманіття ґрунтових нематод листяних лісів, ніж хвойних.

Серед ґрунтових нематод виявлених в лісах природно-заповідних територій Чернігівського Полісся відмічені представники п'яти еко-трофічних груп: фітогельмінти, мікогельмінти, сапробіонти, всеїдні та хижаки. В листяних лісах присутні представники всіх перерахованих еко-трофічних груп нематод, а в хвойних - відсутня група хижаки В усіх досліджених типах лісу переважаючою групою за кількістю видів є сапробіонти, які складають 47,8% в листяних лісах та 53,3% в хвойних лісах (табл. 3).

Таблиця 3.

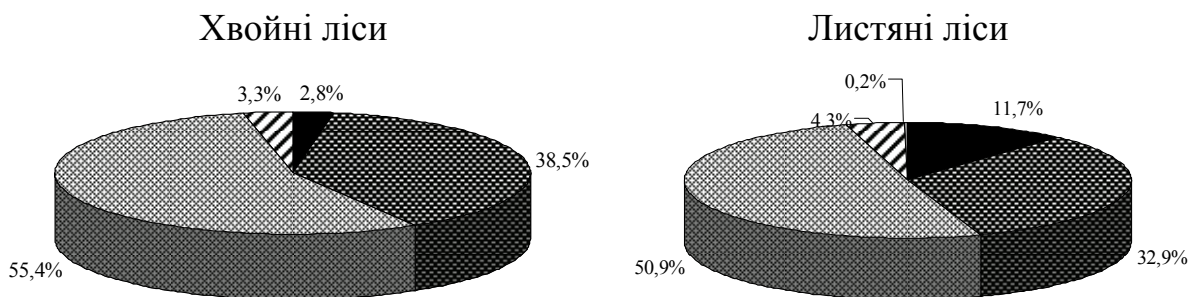
Співвідношення кількості видів нематод різних еко-трофічних груп в різних типах лісу Чернігівського Полісся

№ з\п	Екотрофічні групи нематод	Хвойні ліси		Листяні ліси	
		Число видів, штук	%	Число видів, штук	%
1	Фітогельмінти	2	6,7	3	6,5
2	Мікогельмінти	10	33,3	16	34,8
3	Сапробіонти	16	53,3	22	47,8
4	Всеїдні	2	6,7	4	8,7
5	Хижаки	0	0	1	2,2
	Разом	30	100	46	100

Найменшою видовою різноманітністю як в листяних, так і в хвойних лісах представлені групи фітогельмінти (6,5% та 6,7% відповідно), всеїдні

(8,7% та 6,7% відповідно), а також група хижаки (2,2%), яка виявлена лише в ґрунті листяних лісів. За цим показником мікогельмінти займають проміжне положення і складають майже однаковий відсоток (від загальної кількості виявлених видів) в обох досліджених типах лісу, а саме в листяних лісах – 34,8%, в хвойних – 33,3%.

Кількісна структура нематодних угруповань досліджених типів лісу схожа (рис. 2). Як в листяних, так і в хвойних лісах найчисельнішими еко-трофічними групами нематод є сапробіонти та мікогельмінти, які в листяних лісах складають 50,9% та 32,9%, а в хвойних лісах – 55,4% та 38,5% відповідно. Малочисельним групами є всеїдні та хижаки, які в листяних лісах становлять 4,3% та 0,2% відповідно. В хвойних лісах всеїдні складають 3,3%, а хижаки відсутні.

■ Фітогельмінти ■ Мікогельмінти ■ Сапробіонти ▨ Всеїдні ■ Хижаки

Рис. 2. Співвідношення чисельності нематод різних еко-трофічних груп в різних типах лісу Чернігівського Полісся

Слід зазначити, що чисельність фітогельмінтів в ґрунті листяних лісів в 9,7 рази вища, ніж в хвойних лісах і в першому типі лісу складає 11,7% від загальної кількості виявлених в 100г ґрунту особин, а у другому – лише 2,8%. Це можна пояснити наявністю в листяних лісах більшої щільності рослинного покриву та більш різноманітного видового складу рослин, що є живителями для нематод цієї групи. Це співпадає з даними Груздевої Л.І., яка вказувала на зростання чисельності нематод, що живляться за рахунок живих тканин, при наявності в біоценозі широкого спектру справжніх та потенційних рослин-господарів (Груздева Л.І., 2006).

З’ясування статусу домінування кожного виду у складі фауни ґрунтових нематод різних типів лісу виявило свої особливості.

Найбільшою кількістю видів представлена група субрециденти, яка в листяних лісах нараховує 26 видів і складає 56,5% в складі фауни, а в хвойних лісах – 12 видів (40,0%) (рис. 3). Найменшу кількість видів нараховує група еудомінанти, яка в листяних лісах представлена лише 1 видом (2,2%)- *Gracilacus audriellus* Brown, 1959, а в хвойних лісах – 3

видами (10,0%): *Coslenchus costatus* (de Man, 1921) Siddiqi, 1978, *Wilsonema auriculatum* (Butschli, 1873) Cobb, 1913, *Cephalobus persegnis* Bastian, 1865.

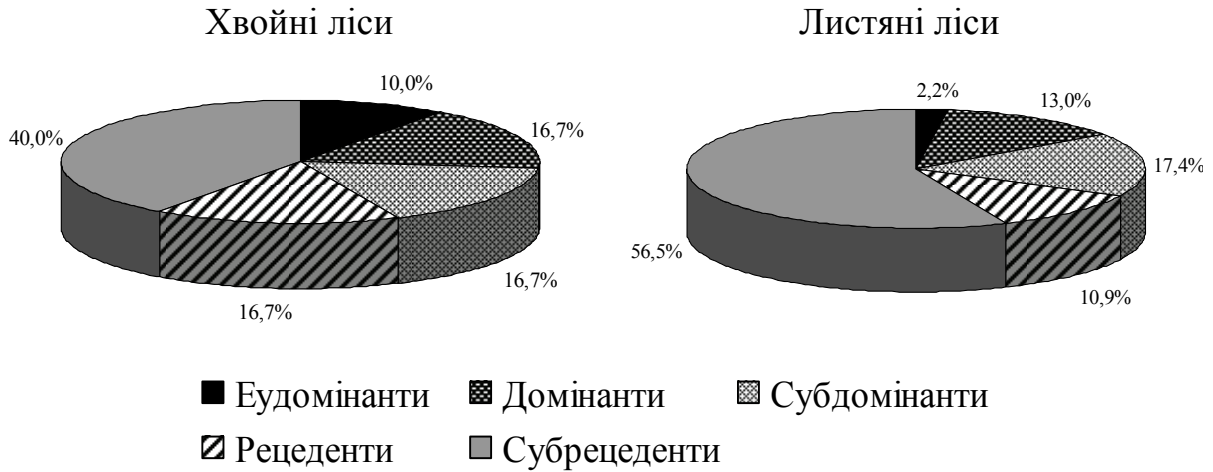

Рис. 3. Співвідношення між кількістю видів фітонематод окремих екологічних груп в різних типах лісу Чернігівського Полісся

Групи рецеденти, субдомінанти та доміанти в хвойних лісах представлені однаковою кількістю видів, а саме 5 видами, які становлять 16,7% в складі фауни. В листяних лісах ці групи включають різну кількість видів: рецеденти – 5 видів (10,9%), субдомінанти – 8 видів (17,4%), а доміанти – 6 видів (13,0%).

Для встановлення подібності видового складу нематод різних типів лісу, ми використовували коефіцієнт подібності Jaccarda. Для комплексу видів цей індекс становить 0,58 (табл. 5). Такий ступінь подібності видового складу свідчить, що не всі виявлені види є спільними для листяних та хвойних лісів, тобто в різних типах лісу створюються особливі умови середовища сприятливі для формування комплексів ґрунтових нематод, характерних для певного типу лісу. Однак, це вказує також і на те, що в нематодних комплексах, характерних для різних типів лісу, присутня певна фонові група видів властива більшості лісовим екосистемам.

Аналіз подібності видового складу ґрунтових нематод різних природно-заповідних територій в межах одного типу лісу показав, що досліджені ліси значно різняться за видовим складом нематод (табл. 4).

Таблиця 4.

Подібність видового складу ґрунтових нематод різних типів лісу

Листяні ліси				
	T1	T2	T5	T7
T1	-	0,33	0,32	0,3
T2	-	-	0,33	0,33
T5	-	-	-	0,50
T7	-	-	-	-

Хвойні ліси			
	T3	T4	T6
T3	-	0,33	0,41
T4	-	-	0,35
T6	-	-	-

Так, коефіцієнт подібності Jaccarda між листяними лісами коливається від 0,32 до 0,50. Найбільша видова подібність (0,50) зареєстрована між Т5 - грабовий ліс розріджений (Гніздищанська дача) та Т7 - березовий ліс (Городнянський). Цей індекс в хвойних лісах коливається від 0,33 до 0,41. Такий низький коефіцієнт подібності Jaccarda між лісами певного типу свідчить про те, що на формування фауни ґрунтових нематод значний вплив здійснює видовий склад рослин, що сформувався в лісових екосистемах.

Показники індексу подібності видового складу окремих еко-трофічних груп нематод, виявлених в різних типах лісу, свідчать, що найменший ступінь подібності існує серед представників групи всеїдні (0,50) та сапробіонти (0,58), а найбільший – серед мікогельмінтів (0,73). Фітогельмінти займають проміжне положення - 0,67.

Отже, тип лісу в більшій мірі впливає на видовий склад всеїдних та сапробіонтів, в меншій – на фітогельмінтів, і ще в меншій – на групу мікогельмінтів.

Спільними для хвойних та листяних лісів виявилися 28 з 48 видів нематод, виявлених в ґрунті досліджених природно-заповідних територій. Серед спільних видів фітогельмінти та всеїдні складають по 7,1%, мікогельмінти - 35,8%, сапробіонти - 50,0%.

Серед фітогельмінтів спільними для хвойних та листяних лісів є 2 види (*Helicotylenchus dihystra* (Cobb, 1893) Sher, 1961, *Gracilacus audriellus* Brown, 1959), серед мікогельмінтів – 10 видів (*Aphelenchoides parietinus* (Bastian, 1865) Steiner, 1932, *Aphelenchoides minimus* Meyl, 1953, *Paraphelenchus pseudoparietinus* Tonnoir & Edwards, 1927, *Aglenchus agricola* (de Man, 1884) Meyl, 1961, *Coslenchus costatus* (de Man, 1921) Siddiqi, 1978, *Ottolenchus equisetus* Husain & Khan, 1967, *Lelenchus cynodontus* Husain & Khan, 1967, *Tylenchus* sp., *Nothotylenchus exiguous* Andrassy, 1958, *Tylencholaimus mirabilis* (Bütschli, 1873) de Man, 1876), серед сапробіонтів – 14 видів (*Plectus geophilus* de Man, 1881, *P. rhizophilus* (de Man, 1880) Paramonov, 1964, *Proteroplectus parvus* (Bastian, 1865), Paramonov, 1964, *Wilsonema auriculatum* (Bütschli, 1873) Cobb, 1913, *Alaimus primitivus* de Man, 1880, *Cephalobus persegnis* Bastian, 1865, *Drylocephalobus moldavicus* Lisetzka, 1969, *Acrobeloides bütschlii* (de Man, 1884), *Acrobeles ciliatus* (Linstow, 1877) de Man, 1880, *Cervidellus cervus* (Thorne, 1925) Thorne, 1937, *Panagrolaimus rigidus* (Schneider, 1866) Thorne, 1937, *Rhabditis brevispina* (Claus, 1862) Bütschli, 1873, *Rhabditis* sp., *Rhabditis filiformis* Bütschli, 1873), серед всеїдних 2 види (*Aporcelaimellus obtusicaudatus* (Bastian, 1865) Heyns, 1965, *Eudorylaimus carteri* (Bastian, 1865) Andrassy, 1959).

ВИСНОВКИ

1. Всього в ґрунті лісів природно-заповідних територій Чернігівського Полісся виявлено 48 видів нематод, які належать до 7 рядів, 23 родин та 40

родів. В листяних лісах зареєстровано більше видів ґрунтових нематод, ніж у хвойних (46 видів проти 30).

2. Листяні ліси, у порівнянні з хвойними, характеризуються вищим показником таксономічного багатства нематод (ST в листяних лісах дорівнює 113, а в хвойних - 74) та їх більшою чисельністю (1587 проти 673 особин / 100г ґрунту).

3. Переважаючими рядами як за чисельністю, так і за кількістю видів є Rhabditida та Tylenchida, які в листяних лісах складають 45,1% та 41,8%, а в хвойних лісах – 40,4% та 32,2% відповідно.

4. Виявлені види розподіляються між п'ятьма еко-трофічними групами: фітогельмінти, мікогельмінти, сапробіонти, всеїдні та хижаки. Переважаючими групами за кількістю видів є сапробіонти та мікогельмінти, які складають 47,8% і 34,8% в листяних лісах та 53,3% і 33,3% в хвойних лісах відповідно.

5. Чисельність фітогельмінтів в ґрунті листяних лісів в 9,7 рази вища, ніж в хвойних лісах і в першому типі лісу складає 11,7% від загальної кількості виявлених в 100г ґрунту особин, а у другому – лише 2,8%.

6. Тип лісу в більшій мірі впливає на видовий склад ґрунтових нематод з груп всеїдні (0,50) та сапробіонти (0,58), в меншій – на фітогельмінти (0,67), і ще в меншій – на мікогельмінти (0,73).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирьянова Е.С., Кралль Э.Л. Паразитические нематоды растений и меры борьбы с ними. - Л.: Наука, 1969. - Т. 1. - 447 с.
2. Сигарёва Д.Д. Методические указания по выявлению и учёту паразитических нематод полевых культур. - Киев: Урожай, 1986. - С. 34-36.
3. Соловьёва Г.И. Экология почвенных нематод / Г.И. Соловьёва. – Л.: Наука, 1986. – 247 с.
4. Yeates G.W. Nematodes as soil indicators: functional and biodiversity aspects // Biology and Fertility of soils. – 2003. – 37. – P. 199-210
5. Zhang Min, Liang Wen-Ju, Zhang Xiao-Ke. Soil Nematode Abundance and Diversity in Different Forest Types at Changbai Mountain, China // Zoological Studies. – 2012. – 51(5). – P.619-626

Жилина Т.Н., Шевченко В.Л.

МОНИТОРИНГ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНЫХ ТЕРРИТОРИЙ ЧЕРНИГОВСКОГО ПОЛЕСЬЯ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ СТРУКТУРЫ И ВИДОВОГО РАЗНООБРАЗИЯ НЕМАТОДОКОМПЛЕКСОВ РАЗНЫХ ТИПОВ ЛЕСА

Ключевые слова: почвенные нематоды, лиственные леса, хвойные леса, таксономическое богатство, видовой состав, эко-трофическая группа

Приведены оригинальные данные исследований нематодокомплексов в почвах лесных экосистем природно-заповедного фонда Черниговского Полесья. Установлен видовой состав почвенных нематод, который представлен 48 видами, которые принадлежат 7 отрядам, 23 семействам и

40 родам. Выяснено, что таксономическое богатство и численность почвенных нематод выше в лиственных лесах по сравнению с хвойными. Доминирующее положение в структуре нематодоконплексов принадлежит отрядам Rhabditida и Tylenchida. Показано, что в почве лиственных и хвойных лесов по количеству видов и численности преобладают нематоды двух эко-трофических групп, а именно: сапробионты и микогельминты.

Zhilina T.M., Shevchenko V.L.

**MONITORING OF CHERNIGIV POLISSYA PROTECTED AREAS IN
TERMS STRUCTURE AND SPECIES DIVERSITY OF COMPLEXES
SOIL NEMATODES DIFFERENT FOREST TYPES**

Keywords: soil nematodes, deciduous forests, coniferous forests, taxonomic richness, species composition, eco-trophic group

Original data of complexes soil nematodes studies in soils of forest ecosystems Chernigiv Polissya protected areas. Registered 48 species belonging to seven orders, 23 families and 40 genera. Found that taxonomic richness and abundance of soil nematodes higher in deciduous forests compared to conifers. Dominant position in the structure of complexes soil nematodes belongs orders Rhabditida and Tylenchida. It is shown that in the soil of deciduous and coniferous forests in the number of species and the number of nematodes dominated by two eco-trophic groups, namely: saprobionts and mycohelminths.